

В'ячеслав УСАТИЙ

ДЕЯКІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПОВІСТІ В. ШЕВЧУКА „СПОВІДЬ”

У статті розглянуто питання лексики - стилістичних особливостей повісті В. Шевчука „Сповідь”

Оцінку творчості Валерія Шевчука дають уже сьогодні. А це неабияке визнання, бо в його творах зринають „письменник і світ, екзистенційне занурення в глибини прасвідомості, багатожанровість оповідей, безперервність людського буття, гармонія космічного колообігу й вічна туга за одним-єдиним – гармонією світу, гармонією життя”. Гармонія, що обумовлюється християнською мораллю, а „поле культури” пізнається через призму любові.

Сім'я, родина В. Шевчука стали колыскою формування його досконалості. „За обсягом написаного він займає одне з перших місць у нашому письменстві. Прозаїк, дослідник давньої української літератури, поет, сценарист, вчений, літературознавець, фольклорист. Великий охоронець і примножувач скарбів занедбаних і напівзабутих, відкинутих зумисне чи випадково, розсипаних чи розгублених по стежках української літератури.. Лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка, а також – премії Фонду Антоновичів, літературних премій ім. Є. Маланюка, Олени Пчілки, О. Копиленка. Твори його перекладені 21 мовою”[1].

Валерій Шевчук, надає надзвичайно велике значення художньому слову, над досконалістю якого постійно працює, переймаючи краще у своїх попередників, збагачуючи, удосконалюючи не тільки словесне вираження, але й побудову речень.

Загальнонародні слова, що найчастіше вживаються в розмовно-побутовій мові, у творах В. Шевчука набувають нового звучання, розширюють своє значення, чимало в автора й новотворів, та вони природно вплелися в канву тексту. Так, слово „мандрованець”, крім свого первинного значення „мандрувати”, „подорожувати”, має відтінок зменшення, якогось зневаження. Слово ж „безвидно” в значенні „непомітно” викликає нове відчуття „чогось позбавленого”. По-новому звучать тропи „*отвір із ночі*”, „*замість ніч*”, „*душа розкривається*”, „*назривала розважка*”, „*запраглося гуляти*”, „*скувала знесила*”, „*зирнути в небо*” – раптово різко подивитися, „*молода цвіла*” – красувалася тощо.

Отже, метафора, метонімія, наявні в тексті, збагачують його,

роблять близьким до розмовної народної мови, тому й тексти В. Шевчука такі насичені, легкі для сприймання, поряд із цим вони викликають позитивні емоції, задоволення. Читаючи текст, милуєшся красою слова, вдумуєшся в чудовий кокетний їх зміст. Візьємо для прикладу опис весілля в повісті „Сповідь” В. Шевчука, використані слова „*півмисок*”, „*тарель*”, „*воротні*”, „*виладнатися*”, „*смішкуючи*” та ін., які викликають у читача відчуття нового, дивного, загадкового, із яким хотілося б укласти активні стосунки, перетворивши в активну лексику.

Розкрити зміст тексту, поліпшити його звучання допомагають слова-антоніми, які використовують для передачі конкретних картин добра і зла, чорного і білого в житті, зиму змінює весна, молодіці – дівчата, молодий староста.

Значне місце в творчості В. Шевчука відведено й власне українській лексиці, яка набуває часто нового звучання – *батьківщина, очолити, самота, громада, щирість, хист, завірюха, немовби, але, нічогісінько* тощо.

Чільне місце в творі „Сповідь” належить побутовій лексиці. Її чимало, вона докладно передає детально опис весілля, змальовуючи його основні етапи й форми організації та проведення, автор використовує іноді деталі, для відтворення картини: „*Старосто, пані підстаросто!; Благословіть коровай з печі виймать! потяг до себе лопату й виїняв солодке випечене тісто; ...сміявся коровай; штоф, кунтуш, діжа, збіжжя, калитка*”.

Автор-знавець народної музики: „*Біля хати грали музики: скрипка, цимбали й бубонець*”, ніби невеликий набір, та кожен знає, що це музика нашого життя, котре кличе до запального танцю.

По-своєму будує В. Шевчук і речення: „*Святкова юрба, ошатна, важка, задихалася, яка яка горіла бажанням танцювати*”. Означення перед означуваним словом і кілька означень після означуваного слова малюють повну картину. Своєрідне нанизування синонімів, присудків, означень – створюють враження руху, експресії, жвавості, краси. Наприклад: „*... юрба дихала, й рухалась, й тупотіла в лад; ... всі мене чарували, надили, вабили, ... хотів забутися, завяртитися*” [1, с. 270].

Щоб наблизити свої твори до масового читача, зробити їх зміст зрозумілим, цікавим, захоплюючим, автор вдається до вічних тем християнської моралі, описує магичні для більшості теми містики, невідомості, але разом із тим у канву твору вносить прості, життєві слова, об’єднані в темі, близькі до побуту народу, до його споконвічних мрій, що живуть у глибинах душ кожного. Зазнавши значних незручностей, ніби в страшному сні побував у шкірі вовка, герой змінюється, він шукає прощення, не хоче бути злим, лихим,

заздрісним, бо такі почуття не окриолюють людину, а згинають її, долучають до чорних сил. Людина зі свічкою йде до рідного дому, до щирості почуттів, до кохання, це і буде „його широкий, запашний, веселий і земний” світ, світ його життя.

Отже, повість В. Шевчука „Сповідь” свідчить про талант автора, всебічність і досконалість його думок.

Література:

1. В. Шевчук. Птахи з невидимого острова. – К.: Рад. Письменник, 1989. – 469 с.

2. Брайко О. Роман В. Шевчука „Срібне молоко”: культура топографія телемуального простору: Слово і час. – 2005. – № 9. – С. 35-50.

3. М. Євхан Художні засоби та прийоми фольклорної поетики творчій практиці Валерія Шевчука: Літературознавство і критика. – С.14 -17.